

Komparace daňového zatížení poplatníka dosahujícího příjmů ze závislé činnosti v letech 2007, 2008 a 2009

A Comparison of the Tax Burden of Natural Persons Having Incomes from Employment for the Years 2007, 2008 and 2009

Karel Brychta, Pavel Svirák

Abstract

Purpose of the article The purpose of the paper which has come into being with the financial support of the Czech Science Foundation as an output of the grant project No. 402/09/P469 - *Development and Competitiveness of the Czech Tax System in the Area of Taxation of Natural Persons Incomes* is to present results of carried out comparison of the tax burden of a tax-payer who is gaining his money only from employment. Single and childless taxpayers with tax residency in the Czech Republic were chosen to represent this category of taxpayers.

Methodology/methods The comparison is realized by means of the “relative tax burden” indicator. This indicator was calculated as quotient of “*a sum of income tax plus social and health insurance contributions paid by the employee*” and “*gross wage*”. The social and health insurance contributions were included with the aim to implicate the impact by the law stated obligatory payments on a disposable income of a taxpayer. The amounts were calculated for the year values. The lowest yearly amount under consideration was that corresponding to the minimal wage (CZK 96,000.00). The comparison is performed for the years 2007-2009 and presented above all in a form of relevant graphs and related commentaries.

Scientific aim The aim of the paper is to describe changes in relative tax burden (effective tax rate) in connection with the amendments of Act on Income Taxes with a view to incomes from employment.

Findings The authors proved while using a simplified model that despite the existence of the flat tax rate for taxation of natural person incomes in taxable years 2008 and 2009, the relative tax burden of a tax-payer has a progressive character, however, only up to a certain level of total year gross wages. This level matches to the maximal base of assessment for social and health insurance. From this level of total year gross wages, which represents an inflection point, the relative tax burden has conversely a regressive character. The results of carried out analysis prove, among others, a fundamental impact of the new conception of partial tax base under Section 6 paragraph 13 of Act on Incomes Taxes and impacts of the maximal base of assessment for social and health insurance.

Conclusions (limits, implications etc) In general, one can observe that changes in the sphere of taxation of the incomes from employment which came into operation on 01 January 2008 brought tax savings to tax-payers. However, the amount of the tax savings is fundamentally determined by the amount of the total gross year wage. The highest tax saving, when compared the tax burden in the year 2008 with the tax burden in the year 2007, was gained by the tax-payers with above-average incomes. This conclusion was valid also in the year 2009. In connection with above mentioned, it is to stress that a decrease of a tax burden of a tax-payer is only one factor from plenty of those affecting the amount of disposable tax-payer income. Within the system views of the issue, there is a need to comprehend other aspects such as e. g. extension of a tax base, changes in social benefits, changes in other taxes and inflation.

Keywords: tax burden, income tax, natural persons, comparison, incomes from employment

JEL Classification: 20, H24, K34

Úvod

Daně jsou významným faktorem, který ovlivňuje rozhodování poplatníků při zvažování typu a rozsahu realizovaných ekonomických aktivit. Stejně tak lze, při trochu jiném pohledu na stejnou problematiku, dojít k závěru, že jejich výše podstatným způsobem ovlivňuje i hodnocení států z hlediska jejich atraktivity pro výkon ekonomických aktivit, investování kapitálu nebo umístění sídla či bydliště poplatníka. Daně a daňová úprava, zejména pak v oblasti přímých daní, však nejsou z pochopitelných důvodů statické a tak může, a také pochopitelně dochází, k posunům v hodnocení států z hlediska atraktivity pro výkon ekonomických aktivit. Pokud se zaměříme na úpravu přímých daní, konkrétně pak na daně z příjmů fyzických osob, je možné konstatovat, že daná oblast procházela a stále prochází relativně častými změnami, o čemž svědčí i značný počet novel zákona č. 586/1992 Sb., o daních příjmů, ve znění p. p. (dále jen „ZDP“). Jednotlivé novely ZDP se svým rozsahem, významem a důvody vzniku liší; některé z nich vyvolávají pouze malý zájem odborné i laické veřejnosti. To ovšem rozhodně neplatí o novele, která s účinností od 01. 01. 2008 vnesla mnoho zásadních a rozsáhlých změn, které vedly k tomu, že předmětná novela ZDP, jež byla součástí balíčku novel majících za cíl stabilizaci veřejných financí, byla a je spojována s označením daňová reforma. S takovými změnami se pochopitelně pojí i potřeba hodnocení dopadu změn na daňového poplatníka.

Vymezení cíle

Cílem tohoto článku je prezentovat srovnání daňové zátěže vybrané skupiny poplatníků, kteří dosahují příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků a to pro roky 2007, 2008 a 2009. Na základě provedené analýzy autoři prezentují závěry týkající se míry daňové zátěže poplatníka a další aspekty, které je nutné brát při komplexnějším a systémovém hodnocení v potaz.

K získání potřebných poznatků o příslušné právní úpravě byl využit automatizovaný systém právních informací ASPI.

Metodika

S ohledem na vytčený cíl a způsoby jeho naplnění byly využity metody logické, zejména pak analýza, syntéza, abstrakce a konkretizace. Ve spojení s nimi byla aplikována metoda modelování a srovnávání. Použití uvedených metod vyplynulo i z nutnosti dosáhnout jisté potřebné míry zjednodušení, což je dáno složitostí zkoumaného a hodnoceného a dále pak značným rozsahem systémových vazeb, které jsou pro daňové právo typické.

V první části článku se autoři zabývají vybranými východisky majícími obecně vliv na legislativní úpravu zdanění příjmů poplatníků a to především s přihlédnutím ke členství České republiky v Evropské unii, neboť se domnívají, že i zahrnutí těchto souvislostí je podstatné pro pochopení stávajícího stavu a pro určení možných trendů v legislativní úpravě zdaňování příjmů poplatníků. Další část prezentuje vlastní srovnání daňové zátěže poplatníka (daňového rezidenta ČR) dosahujícího pouze příjmů ze závislé činnosti, který uplatňuje pouze tzv. slevu na poplatníka (tj. slevu vymezenou v § 35ba odst. 1 písm. a) ZDP). Pokud vezmeme v potaz relevantní znění ZDP a předpisy související, dojdeme k závěru, že takto vymezený poplatník dosahující definovaného typu příjmu, který je daňovým rezidentem ČR, je podroben nejvyšší možné míře zdanění. Dosažené výsledky lze tedy chápat jako horní hranici daňové zátěže, neboť jakékoliv další skutečnosti, jako je uplatnění nezdanitelných částí základu daně a/nebo dalších slev, povedou ke snížení daňové zátěže poplatníka. Modely, ze kterých byly získány prezentované grafické výstupy, byly založeny na následujících východiscích a zjednodušeních, které jsou uvedeny v Tabulce 1.

Tabulka 1: Východiska a zjednodušení modelu pro určování relativní daňové zátěže poplatníka

Východiska a zjednodušení modelu
Poplatník dosahuje příjmů pouze podle § 6 ZDP (<i>Příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků</i>).
Komparace je prováděna v relaci k údajům za celé zdaňovací období (kalendářní rok) při uvažování stejné výše hrubé měsíční mzdy (nejnižší uvažovanou hrubou měsíční mzdou je minimální mzda ve výši Kč 8.000,-- ; tj. Kč 96.000,-- ročně).
Příjmy plynou poplatníkovi během celého zdaňovacího období pouze od jednoho tuzemského zaměstnavatele, u kterého poplatník podepsal prohlášení k dani.
Poplatník má nárok pouze na základní slevu, tj. na tzv. „slevu na poplatníka“.
Poplatník neuplatňuje žádné nezdanitelné části základu daně.

Zdroj: vlastní zpracování.

V závěrečné části příspěvku autoři sumarizují dosažené výsledky a poukazují na další aspekty, které je nutné brát v úvahu při komplexnějším a systémovém hodnocení dopadu změn daňového zatížení.

1 Obecná východiska

Vývoj v oblasti daňové zátěže v čase je pochopitelně nutné vnímat v širších souvislostech. Takový přístup nám umožní nejenom vyvozovat objektivnější a transparentnější závěry ohledně existujícího stavu, ale i kvalifikovaněji předjímat budoucí vývoj. I když na druhou stranu je zřejmé, že zejména posledně uvedené je úkolem velmi obtížným.

V návaznosti na hodnocení daňové zátěže poplatníků velmi často do popředí vystupují otázky spojené s hodnocením konkurence daňových systémů jednotlivých států (k problematice konkurenceschopnosti daňových systémů blíže viz např. (Wilson, 1999; Nerudová, 2005). V souvislosti s projevy globalizace, která je provázena uvolňováním obchodních a jiných bariér, má totiž poplatník stále větší možnosti výběru země, na jejímž území bude vykonávat svou ekonomickou aktivitu či investuje svůj kapitál. Tato skutečnost ve vazbě na řadu dalších pak nezbytně vytváří podmínky pro konkurenci mezi jednotlivými státy, které se snaží, velmi zjednodušeně řečeno, přilákat kapitál a udržet vhodnou pracovní sílu.

Odborná literatura ve spojení s daněmi věnuje pozornost nejenom otázkám konkurence, ale i spolupráce mezi státy v této oblasti (např. (Zodrow, 2003)). Tyto na první pohled relativně nesourodé jevy, tj. konkurence a spolupráce, se nevylučují. Spolupráce států v oblasti daní se vyvinula především z potřeby zamezit daňovým

únikům a podvodům, praní špinavých peněz, omezení škodlivé konkurence mezi daňovými systémy států, atd. (Šíroky, 2007; Genschel, 2005). Co se týče daňové konkurence mezi státy, ta bývá hodnocena různě, nicméně lze souhlasit s tím, že daňovou konkurenci mezi státy lze členit na prospěšnou a škodlivou (viz dokument OECD – *Harmful Tax Competition*). Tuto skutečnost by měli zákonodárci jednotlivých (zejména geograficky blízkých) zemí brát v potaz. Neuvážený konkurenční boj v oblasti daní může vést k tomu, že si nepolepší nikdo. Kromě toho je nutné zohlednit i skutečnost, že daně jsou klíčovým příjmem veřejných rozpočtů, od jejichž výše se odvíjí i úroveň a rozsah poskytovaných veřejných statků.

2 Daň z příjmů v kontextu členství v EU

Silně specifické je a bude hodnocení konkurence a konkurenceschopnosti daňových systémů členských států uvnitř Evropské unie. Naplňování tzv. čtyř základních svobod, mezi které patří volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob, je bezesporu podmíněno existencí speciálního společného daňového systému (Týč, 2008). V jejich kontextu, tj. kontextu těchto svobod, navíc do popředí vystupuje i otázka vhodnosti a nezbytnosti harmonizace daní v EU. Pro oblast nepřímých daní existuje shoda o nezbytnosti harmonizace v rámci EU, o čemž svědčí i úspěšný harmonizační proces. V otázce přímých daní je ovšem situace mnohem složitější. Ve všech 27 státech existuje 27 různých úprav (Šíroky, 2009) a ani v budoucnosti nelze očekávat dosažení všeobecné shody mezi členskými státy, která by vedla k harmonizačnímu procesu zejména ve zdaňování příjmů ze závislé činnosti a příjmů z

podnikání fyzických osob. Na druhé straně ovšem nelze opomenout fakt, že v některých oblastech harmonizační proces na úrovni přímých daní již proběhl. Jedná se o např. o oblast společného systému zdanění mateřských a dceřiných společností z různých členských států, zdanění příjmů z úspor ve formě plateb úrokového charakteru, zdaňování úroků a licenčních poplatků. V současnosti je ve spojitosti s harmonizačním procesem v oblasti přímých daní intenzivně diskutována i otázka tzv. společného konsolidovaného základu daně korporací.

Významnou roli v kontextu přímých daní sehrává i Soudní dvůr, pro nějž se vžilo označení Evropský soudní dvůr (dále jen „ESD“). Tento soud v rámci svých pravomocí realizuje i výklad komunitárního práva a zastává tak významnou a pravděpodobně i nezastupitelnou roli mj. i v usměrňování otázek dotýkajících se přímých daní. ESD tak ve svém důsledku plní funkci tzv. nepřímé harmonizace (Nerudová, 2005; Široký, 2009). V této souvislosti ESD relativně často v rámci tzv. předběžných otázek rozhoduje o otázkách spojených s přístupem daňových zákonů členských států EU vůči státním příslušníkům jiných členských států EU a to v relaci k zásadě rovného zacházení.

Nicméně v zásadě lze konstatovat, že v případě úpravy zdanění příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z podnikání mohou členské státy uplatňovat, a také ve značné míře uplatňují, svou suverenitu, což se projevuje i na relativně častých změnách v dané oblasti. Úprava zdanění příjmů fyzických osob je obecně považována za relativně silný nástroj regulace, kterého se přirozeně členské státy, resp. politická reprezentace jednotlivých států, nechtějí vzdát. Autoři se dom-

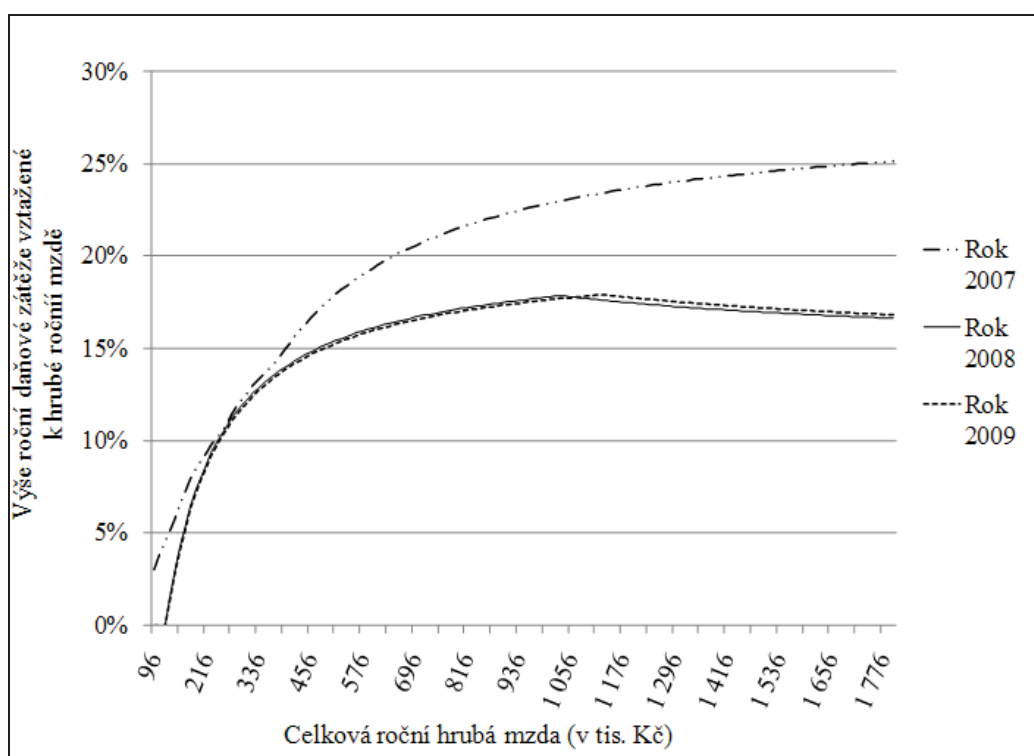
nívají, že významnou roli hraje i skutečnost, že systém zdaňování příjmů fyzických osob obecně je výsledkem dlouhodobějšího vývoje, ve kterém se odráží specifika a potřeby jednotlivých států, což rovněž hovoří pro averzi k hlubším harmonizačním aktivitám v této oblasti.

3 Vývoj efektivní sazby daně

Pokud se zaměříme na české prostředí, lze konstatovat, že i novelty ZDP pochopitelně sledují dosažení politických cílů, mnohdy se značným přesvědčováním voličů o vhodnosti a výhodnosti nové úpravy. Povrchní hodnocení a závěry vyvozované z pouhého srovnání nominálních sazeb je ovšem nutné brát s velkou rezervou. Důkazem tohoto tvrzení mohou být právě výsledky provedené analýzy, která se zaměřila na srovnání relativní daňové zátěže, která bývá rovněž označována jako tzv. efektivní sazba daně. Tento ukazatel lze chápat jako objektivnější ukazatel nejen pro hodnocení vývoje daňové zátěže v závislosti na velikosti dosahovaného příjmu, ale i pro srovnání vývoje v čase.

3.1 Komparativní analýza - výsledky

S cílem dosáhnout objektivního srovnání byla komparace daňového zatížení po zohlednění slevy dle § 35ba odst. 1 písm. a) ZDP prováděna v relaci k jednotnému základu, za který byla autory zvolena hrubá mzda a to pro všechny dále prezentované grafy, které představují klíčové dílčí výstupy sestavených modelů. První z nich, tj. Graf 1, prezentuje daňovou zátěž poplatníka bez zohlednění sociálního a zdravotního pojištění.

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 1 Daňová zátěž poplatníka bez zohlednění sociálního a zdravotního pojištění

Z Grafu 1 je patrné, že v porovnání s rokem 2007 došlo v letech 2008 a 2009 ke snížení relativní daňové zátěže poplatníků. Toto snížení se však významně liší podle toho, v jaké příjmové skupině se poplatník nachází. Z porovnání daňové zátěže je však patrné, že relativní daňová úspora od určité výše příjmu neustále roste.

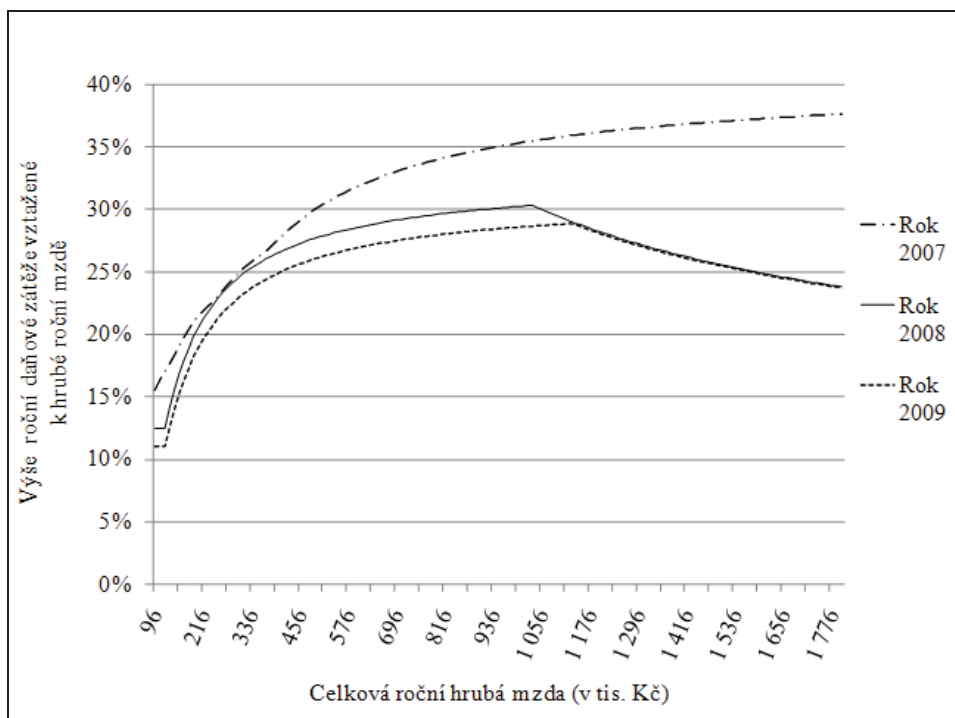
Zatímco daňová zátěž v roce 2007 má zcela progresivní charakter, daňová zátěž v letech 2008 a 2009 se po dosažení inflexního bodu chová degresivně – tzn., že relativní daňová zátěž s rostoucím příjmem klesá. Tato skutečnost je důsledkem koncepce stanovení základu daně (viz § 6 odst. 13 ZDP) ve spojení s existencí maximálního vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění (viz § 15a zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění p. p. a § 3 odst. 15 a násl. zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění p. p.). Maximálním vyměřovacím základem pro sociální a zdravotní pojištění, který je stanoven jako čtyřicetiosminásobek průměrné mzdy, byla pro rok 2008

částka Kč 1.034.880,-- (tj. 48 * Kč 21.560,--) a pro rok 2009 částka Kč 1.130.640,-- (tj. 48 * Kč 23.555,--). Pokud dosáhne vyměřovací základ uvedených částek, dochází k tomu, že mezní přírůstek daně je determinován již pouze nárůstkem výše hrubé mzdy. Do výše relativní daňové zátěže se v roce 2008 a 2009 významným způsobem promítá v nižších příjmových pásmech i výše slevy na poplatníka, která činí pro obě zdaňovací období Kč 24.840,--.

V úvahách při hodnocení zatížení poplatníků je žádoucí zahrnout i ostatní povinné platby – v tomto případě sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem. V tomto ohledu je vhodné poukázat na skutečnost, že sociální a zdravotní pojištění vykazuje řadu podobností s daněmi. Intenzivněji to platí pro pojištění sociální, které je dokonce uváděno v klasifikaci daní dle OECD (Široký, 2009). Nicméně primárním důvodem pro zahrnutí obou plateb do ukazatele daňové zátěže byla skutečnost, že záměrem autorů bylo rovněž postihnout dopad na disponibilní příjem poplatníka. Zohlednění pouhé výše vlastní daňové povinnosti dle ZDP není z hlediska vyhodnocení dopadu na poslední

uvedený ukazatel, tj. disponibilní příjem poplatníka, vypovídající. Z tohoto důvodu jsou následující grafy a hodnocení založeny na daňové zátěži koncipované jako sumy vlastní daňové povinnosti dle ZDP a výše sociálního a zdravotního

ního pojištění hrazeného zaměstnancem. Následující graf, tj. Graf 2, znázorňuje vývoj daňové zátěže poplatníka včetně výše specifikovaného sociálního a zdravotního pojištění.

Zdroj: vlastní zpracování

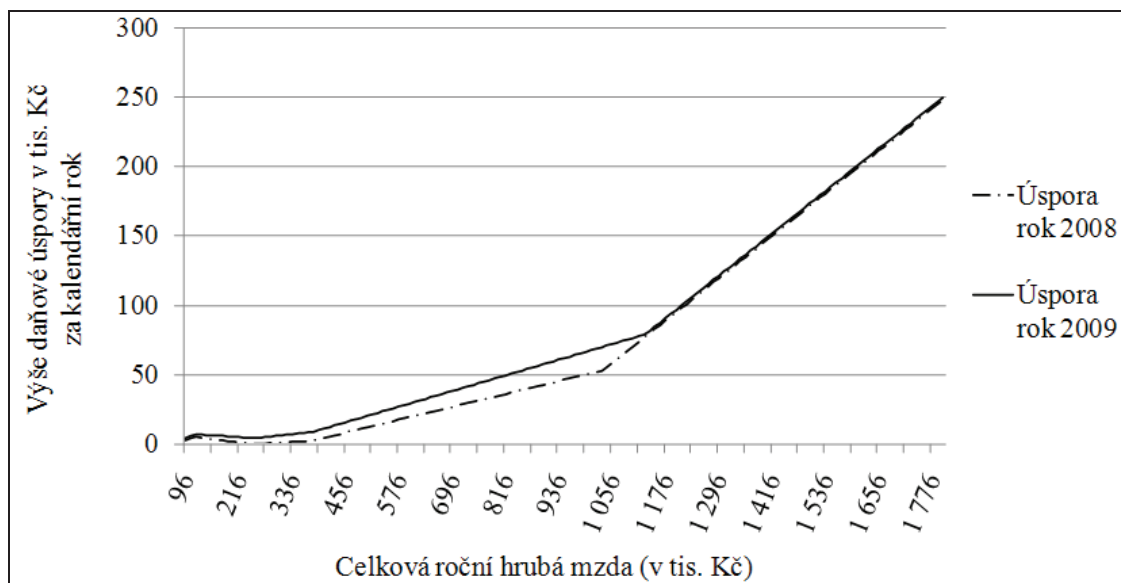
Graf 2 Daňová zátěž poplatníka včetně sociálního a zdravotního pojištění

Pro rok 2007 po zohlednění sociálního a zdravotního pojištění došlo oproti hodnotám uvedeným v předchozím grafu, k nárůstu relativní daňové zátěže o 12,5 % (8% sociální pojištění; 4,5 % zdravotní pojištění); stejně tak pro rok 2008, kdy byly sazby sociálního a zdravotního pojištění totožné. Pro zdaňovací období roku 2009 došlo ke snížení sazby sociálního pojištění z 8 % na 6,5% a tudíž došlo pro tento rok v úhrnu v porovnání s hodnotami uvedenými v Grafu 1 k navýšení pouze o 11 %. Pro srovnání let 2008 a 2009 nesmí být rovněž opominut fakt, že výše sociálního pojištění hrazeného zaměstnavatelem za zaměstnance se snížila o 1 %, tedy na 25 % z vyměřovacího základu. Tato skutečnost je rovněž důležitá, neboť sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem za zaměstnance je součástí vyměřovacího základu pro daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti (viz výše). Změny v sociálním a zdravot-

ním pojištění jsou příčinou vzniklého významnějšího rozdílu daňové zátěže poplatníka do výše celkových hrubých ročních mezd, které představují maximální vyměřovací základy pro sociální a zdravotní pojištění.

4 Diskuse

Relativní srovnání jsou bezesporu důležitá, nicméně je vhodné provést i vlastní srovnání absolutních hodnot, které je provedeno v následujícím grafu, tj. Grafu 3. Výše roční daňové úspory v tis. Kč (při zohlednění sociálního a zdravotního pojištění hrazeného zaměstnancem) vznikla porovnáním daňových povinností poplatníka v roce 2008 a roce 2009 oproti roku 2007, kdy ZDP platný a účinný pro posledně uvedené zdaňovací období zakotvoval ve svém § 16 odst. 1 celkem čtyři daňová pásma.

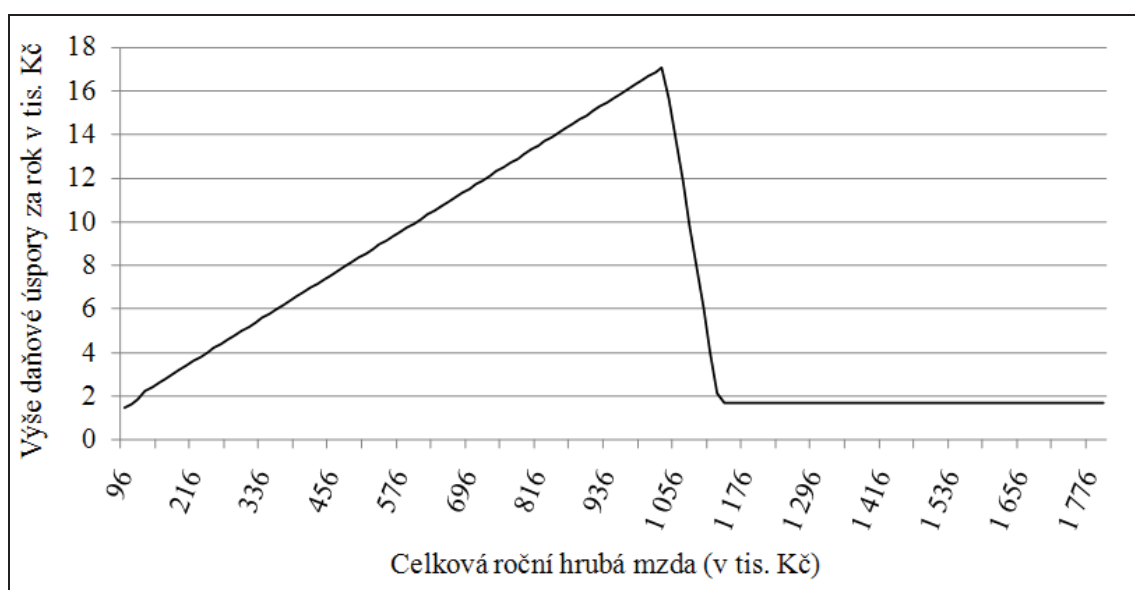
Zdroj: vlastní zpracování

Graf 3 Výše roční daňové úspory při zohlednění sociálního a zdravotního pojištění oproti roku 2007 (v tis. Kč)

Graf 3 koresponduje s výsledky prezentovanými v předchozích grafech. Vyplývá z něj, že z pohledu výše daňového zatížení, odhlédneme-li od dalších změn ovlivňujících výši disponibilního příjmu poplatníka jako je např. navýšení snížené sazby daně z přidané hodnoty z 5 % na 9 % (sazby daně z přidané hodnoty – viz § 47 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění p. p.), došlo ke zlepšení situace všech poplatníků, toto zlepšení však není rovnoměrné. Relativně nejnižší přínos měly provedené změny pro poplatníky s příjmem oscilujícím zhruba kolem měsíční hrubé mzdy ve výši Kč 20.000,--. Zlepšení situace z hlediska daňového zatížení a to nejenom relativní, ale rovněž absolutní, je u této skupiny daňových poplatníků nejnižší a lze předpokládat, že přínos těchto změn v ZDP byl konzumován změnami v jiných oblastech, které mají dopad na disponibilní příjem poplatníka (např. již zmíněné navýšení snížené sazby daně z přidané hodnoty). Naopak velmi významně si polepšili poplatníci s nadprůměrnými příjmy. Růst mezního přírůstku daňové úspory pro zdaňovací období roku 2008

je evidentní od částky Kč 1.034.880,-- (odpovídá měsíční hrubé mzdě ve výši Kč 86.240,--) a pro zdaňovací období roku 2009 od částky Kč 1.130.640,-- (odpovídá měsíční hrubé mzdě ve výši Kč 94.220,--). Výše daňové úspory je totiž od těchto částek významným způsobem pozitivně ovlivněna existencí maximálního vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění. Z částky, která tento vyměřovací základ přesahuje, již zaměstnavatel nemá povinnost odvádět sociální a zdravotní pojištění. V důsledku uvedeného tedy dojde jak k poklesu výše odvodů na sociálním a zdravotním pojištění, tak zároveň k tomu, že výše daňové povinnosti bude ovlivňována pouze přírůstkem příjmu v podobě hrubé mzdy.

Následující graf, tj. Graf 4, zobrazuje velikost daňové úspory poplatníka v roce 2009 v porovnání s rokem 2008. Velikost daňové úspory je v tomto ohledu dána změnami v sociálním a zdravotním pojištění, které se v roce 2009 příznivě promítají do disponibilního příjmu poplatníků.

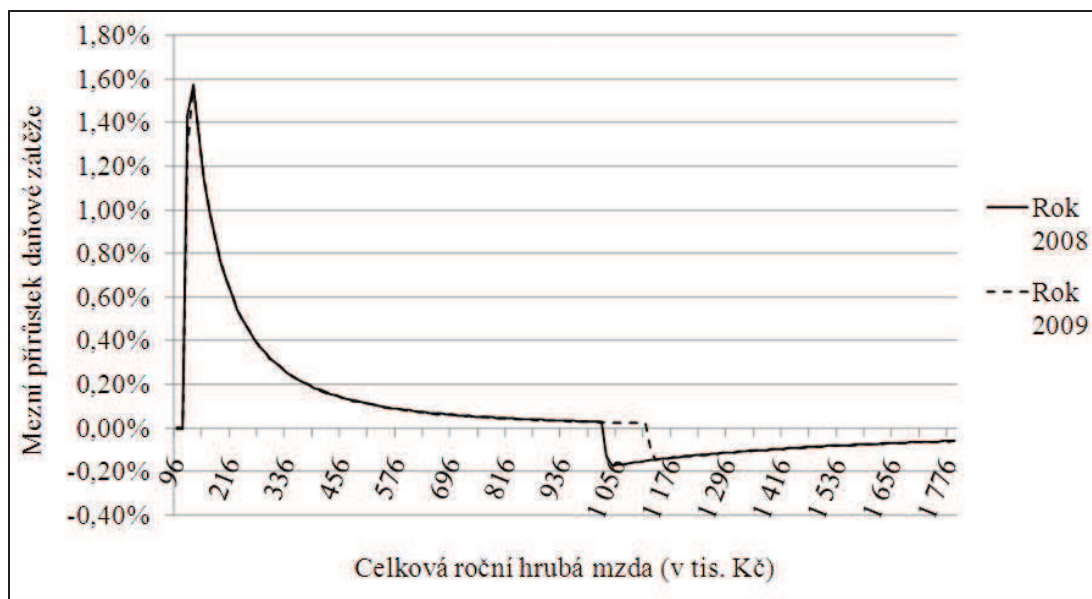
Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4 Výše roční daňové úspory při zohlednění sociálního a zdravotního pojištění v roce 2009 oproti roku 2008 (v tis. Kč)

Zlom ve vývoji daňové úspory opět nastává v okamžiku, kdy nezávisle proměnná (hrubá roční mzda) dosáhne hodnoty maximálního vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění, tedy pro rok 2008 částky Kč 1.034.880,-- a pro rok 2009 částky Kč 1.130.640,--. Rozdíly v daňové úspoře mají od částky Kč 1.034.880,-- klesající tendenci, neboť se od této částky negativně projevuje navýšení maximálního vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění v roce 2009 o Kč 95.760,-- oproti roku 2008.

Poslední graf, tj. Graf 5, znázorňuje pro roky 2008 a 2009 mezní přírůstek daňové zátěže vyjádřený v procentech, který je vyvolán změnou výše hrubé roční mzdy o částku Kč 12.000,--, což odpovídá změně měsíční hrubé

mzdy o Kč 1.000,--. Autoři se domnívají, že pro postižení základních trendů je rozlišení na této úrovni dostačující. Z matematického modelu a z posledně uvedeného grafu, který sumarizuje jeho dílčí výsledky, vyplývá několik závěrů. Předně je nutné poukázat na skutečnost, že mezní přírůstek daňové zátěže je do určité výše celkové roční hrubé mzdy roven nule (jedná se o výši celkové hrubé mzdy do částky cca Kč 120.000,-- ročně, kdy v důsledku uplatněné slevy na poplatníka ve výši Kč 24.840,-- je daňová povinnost dle ZDP nulová). Zároveň lze konstatovat, že relativně nejvyšší relativní přírůstek daňové zátěže vykazují poplatníci s celoroční hrubou mzdou v rozmezí od Kč 120.000,-- do Kč 264.000,-- (změna je vyšší než 0,40 %).

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 5 Mezní hodnoty přírůstku daňové zátěže pro rok 2008 a rok 2009

V roce 2008 od částky Kč 1.034.880,-- dochází v důsledku deprese daňového zatížení k postupnému snižování relativní daňové zátěže, což vede k poklesu mezního přírůstku daňové zátěže dokonce až do záporných hodnot.

Tato skutečnost znamená, že s rostoucí výší roční hrubé mzdy klesá relativní daňové zatížení poplatníka. Ta samá situace nastala pro rok 2009 v případě, kdy poplatník dosáhl celkové výše hrubé roční mzdy alespoň ve výši Kč 1.130.640,-. Tato skutečnost je opět logickým důsledkem existence maximálního vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění a způsobu stanovení dílčího základu daně z příjmů plynoucích ze závislé činnosti a funkčních požitků.

Závěr

Příspěvek prezentuje výstupy z provedené analýzy zaměřené na srovnání daňové zátěže poplatníka, daňového rezidenta ČR, dosahujícího příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků v letech 2007, 2008 a 2009. Přestože jsou použité matematické modely založeny na jistých zjednodušeních, které jsou ovšem z hlediska práce s modely nezbytné, předkládané výstupy lze považovat za vypovídající a to zejména s ohledem na vymezení typu poplatníka. Autorům se podařilo na modelovém příkladu prokázat, že navzdory existenci jednotné sazby daně z příjmů fyzických osob, má

relativní daňová zátěž poplatníka pro zdaňovací období roku 2008 a 2009 progresivní charakter, ale ovšem pouze do určité výše celkové roční hrubé mzdy. Mezníkem, od kterého má relativní daňové zatížení naopak regresivní charakter, je dosažení celkové roční hrubé mzdy ve výši maximálního vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění (částka ve výši čtyřicetiosminásobku průměrné mzdy).

Výsledky provedené analýzy mj. tedy demonstrují zásadní vliv koncepce dílčího základu daně dle § 6 odst. 13 ZDP (dílní základ daně z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků) podle úpravy platné a účinné od 01. 01. 2008 a rovněž vliv maximálního vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění. V obecné rovině lze konstatovat, že změny v oblasti zdanění příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, které nabyly účinnosti od 01. 01. 2008, přinesly poplatníkům daňovou úsporu. Její výše se však zcela zásadním způsobem odvíjí od výše celkové částky dosažené roční hrubé mzdy. Nejvyšší daňovou úsporu v absolutních hodnotách dosáhli ve zdaňovacím období roku 2008 oproti roku 2007 poplatníci s nadprůměrnými příjmy. Tyto závěry jsou poplatné i roku 2009. V této souvislosti ale autoři důrazně poukazují na skutečnost, že snížení daňové zátěže poplatníka a z toho plynoucí daňová úspora je pouze jedním z mnoha faktorů ovlivňujících výši disponibilního příjmu poplatníka a změny v oblasti zdanění

příjmů je nutné hodnotit v souvislostech a ve vazbách na další aspekty, mezi které patří např. možné rozšiřování základu daně (zahrnutí nových typů příjmů do dílčích vyměřovacích základů daně) a rozšiřování příjmů, které se zahrnují do vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění.

Autoři se domnívají, že výsledky provedené komparace mohou sloužit jako východisko k hlubším analýzám, jež se zabývají otázkou vývoje disponibilního příjmu poplatníka. Takto komplexně pojatá problematika pochopitelně vyvolává potřebu vypořádat se s dalšími aspekty. V navazující analýze by bylo bezesporu přínosné při srovnávání daňové úspory a jejího vývoje zohlednit inflaci, která jednoznačně ovlivňuje

reálnou hodnotu poplatníkem dosahovaného příjmu a tedy i reálné hodnoty úspory. V kontextu systémovějšího hodnocení změn ovlivňujících velikost disponibilního příjmu poplatníka se jako účelné rovněž jeví rozšíření úvah o dopady změn vnesených novelami ostatních hmotněprávních norem upravujících další daně. V případě posledně uvedeného by se mělo jednat zejména o zákon o dani z přidané hodnoty, neboť pozitivní dopad změn v oblasti zdanění příjmů fyzických osob ze závislé činnosti účinných od roku 2008 byl pravděpodobně z převážné míry u poplatníků s nízkými příjmy konzumován navýšením snížené sazby daně z přidané hodnoty.

Literatura

ASPI [automatizovaný systém právních informací]. ASPI, a. s. © 2009

Genschel, P. (2005). Globalization and the transformation of the tax state. *European Review*, vol. 13, no. 1, pp. 53-71.

Nerudová, D. (2005). *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. 1st ed. Praha: Nakladatelství Aspi Wolters Kluwer. 233pp.

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). Harmful Tax Competition – an Emerging Global Issue, 82p., [online] [cit.2009-08-08] Dostupné z <http://www.oecd.org/dataoecd/33/0/1904176.pdf>

Široký, J. (2009). *Daně v Evropské unii*. 3rd ed. Praha: Nakladatelství Linde. 354pp.

Týč, V. (2008). Harmonization of indirect taxes in the European Union. *International Journal of Law and Management*, vol. 50, no. 2, pp. 87-92.

Wilson, J. D. (1999). Theories of Tax Competition. *National Tax Journal*, vol. 52, no. 2, pp. 269-304.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění p. p.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění p. p.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění p. p.

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění p. p.

Zodrow, G. R. (2003). Tax Competition and Tax Co-operation in the European Union. *International Tax and Public Finance*, vol. 10, no. 6, pp. 651-671.

Kontakt na autory:

Ing. Karel Brychta, Ph.D.
Vysoké učení technické v Brně,
Fakulta podnikatelská, Ústav financí,
Kolejní 2906/4, Brno,
tel.: 54 114 3703,
E-mail: brychta@fbm.vutbr.cz

Ing. Pavel Svirák, Dr.
Vysoké učení technické v Brně,
Fakulta podnikatelská, Ústav financí,
Kolejní 2906/4, Brno,
tel.: 54 114 3700,
E-mail: svirak@fbm.vutbr.cz

Doručeno redakci: 19.5.2010

Recenzováno: 21.6.2010

Schváleno k publikování: 24.6.2010